

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 9

Društveni ali ljudski domovi

Ljubezen našega ljudstva do izobrazbe nam najglasneje izpričujejo številni društveni in ljudski domovi, ki se danes bolj ali manj ponosno dvigajo križem slovenske zemlje. Že pred vojno jih je bilo postavljenih mnogo, po vojni so rastle leto za letom novi iz tal in celo zadnja leta, ko pritiska kriza že s toliko silo na našega kmeta, se ljudstvo ne straši največjih žrtev za ta ognjišča svoje izobrazbe. Tudi najrevnejši, ki ne zmore kakega denarnega prispevka, bo posekal smreko za novi »dom«, pripeljal nekaj voz peska ali pa odslužil vsaj par dni tlake. Da, ponosni smo lahko na to zavedno požrtvovalnost našega kmetiškega ljudstva in ta nam tudi jamči za bodoče prospévaje naše slovenske in katoliške ljudske prosvetne organizacije.

Toda če ogledujemo te žive priče ljudskega hrepenenja po izobrazbi, ki so bile zgrajene zadnja desetletja križem naše slovenske zemlje, nas pa po večini vendarle ne morejo prav popolnoma zadovoljiti. Če namreč primerjamo velike žrtve, ki jih nosi naše ljudstvo, zlasti v današnjih časih, za te domove, se kar ne moremo iznebiti vtisa, da so v obliki, kakor jih gradimo navadno danes, kar nekako predragi in da nam nosijo v sedanji obliki po večini jako, jako pižle obresti. Če bi bili bogat narod, bi človek ne dejal ničesar, toda mi moramo danes gledati na vsako paro našega narodnega imetja in paziti, da naložimo vsak dinar na čim večje obresti. Torej tudi desetisočaki in stotisočaki, ki jih tako težko zberemo za naše domove, morajo biti uporabljeni tako, da nam bodo donašali res bogatih obresti, ne pa, da jih vtaknemo v zidovje, ki stoji vsaj

340—350 dni v letu prazno in zapuščeno. In takih domov pri nas ni malo.

Kaj je vzrok tega slabega obrestovanja naših domov? Ne spominjamo se, da bi bili doslej o tem prevažnem vprašanju kdaj javno razpravljali, čeprav ga čutimo premnogi, toda že iz zgoraj povedanega je jasno, da je že skrajni čas pogledati tej že tako dolgo prikrivani resnici prav odkrito v oči. Po mojem mnenju tiči glavna napaka v tem, da domov po večini sploh ne zidamo, temveč le — dvorane. Če pogledamo v preprosto slovensko vas, ki hoče priti do »doma« in nima na razpolago večjih zneskov, tedaj po večini vidimo, s kakim idealizmom in ljubeznijo zbirajo fantje in domača duhovščina sredstva, da prezidajo kako starejšo poslopje ali pa postavijo novo, ki obsega potem prav za prav le veliko dvorano in kake garderobe, če imajo pa več denarja, si pa z največjim ponosom kupijo še oder z bolj ali manj drago masinerijo in — »dom«, dolgoletne njih sanje, so uresničene. Če potem pogledamo v ta dom, tedaj vidimo, da se vrši v njem vsako leto nekaj gledaliških predstav, redko kako večje zborovanje in že smo pri — koncu, kajti že društvene seje bodo raje sklicevali v kako zasebno sobo, kot bi se pa stiskali v garderobi ali pa samevali v mrzli dvorani. Bodimo le prav odkriti: vse velike žrtve za dom smo nosili prav za prav samo zato, da priredimo v njem vsako leto par gledaliških predstav. Če stane tak dom z gradivom, ki ga da ljudstvo v blagu in s tlako, ki jo opravi prostovoljno, samo 150.000 Din in če se vrši potem vsako leto v »domu« 10 gledaliških predstav, vidimo, da nas stane —

računaje po 7 odst. obresti — samo prostor za vsako predstavo nad 1000 Din, kar je odločno predrago. Toda koliko je domov, v katerih je investiranih tudi po 250.000 Din in v katerih se vršijo letno komaj 3—4 predstave, tako da pride torej samo prostor za vsako predstavo na 5000 ali pa še več dinarjev. Da, tako je, ker zidamo navadno dvorane, ne pa — »domov«.

Kaj in kakšen naj bo torej »dom«, da bo odgovarjal našim potrebam in razmeram? To pove že ime samo. Stavba, ki jo odmerimo tem namenom, mora biti res in v popolnem pomenu besede dom in ognjišče vsega javnega življenja in stremljenja v dotični fari, nikakor pa ne le dom dramatičnega odseka. Mora biti torej v popolnem pomenu besede in pravi ljudski dom, nikakor pa

ne le dom kakega društva. V domu mora biti shajališče mož in fantov, žena in deklet, tu mora biti žarišče ne le vsega kulturnega, temveč tudi političnega dela, gospodarskega stremljenja in socialnega prizadevanja. Dom mora nadomestiti nekdanjo vaško lipo, pod katero so se pred dawnimi stoletji obravnavala vsa pereča vprašanja domače fare in dom mora biti tudi družabno zbirališče ljudstva, kakor je bila časih žal — krčma. Skratka: dom mora biti trajno zbirališče vsega ljudstva, ne pa zgolj tistega poltucata fantov in deklet, ki se pripravljajo na novo igro, dom ne sme stati prazen niti en dan v tednu; šele v tem primeru se nam bodo žrtve zanj izplačale, pa ne samo izplačale, temveč bodo naložene celo na jako, jako visoke obresti.

(Nadaljevanje.)

Niko Kuret:

O našem igranju

(Nadaljevanje.)

Kje more kdo vzdržati trditev, da moram pri umetniškem ustvarjanju — torej »začasno« — postati drug človek. nego sem običajno? Če mi je v običajnem življenju za prepoved v duhu katoliške akcije, zakaj ne bi mogel istemu stremljenju dati izraza z resnično notranjo iskrenostjo v umetniškem ustvarjanju, zakaj ne bi smel iskati iger, ki edino morejo odgovarjati mojemu stremljenju in biti glasnik mojega prepričanja, in zakaj te igre ne bi mogle biti umetniško enakovredne drugim? Zakaj naj bi bil oder eno in življenje drugo? Zakaj naj še nadalje ostanemo na odru v duševnem jerobstvu liberalnega malomeščanstva? Sami znamo in moremo ustvarjati iz našega prekipajočega bogastva! Ghéon je dejal: »L'action catholique par le théâtre! — Katoliška akcija s pomočjo odra!«

V dušni spokojnosti otrok božjih pa bomo znali biti vedno vedri in veseli. In zato nam bodo vesele igre prihajale prav tako od srca kakor resne in nabožne. To zaradi tistih, ki se vedno boje, da je treba le nabožnih

iger... Čuden strah, kaj ne, a človeški je.

Zahtevo, da bodi igra izpoved prepričanja igralca, je treba razširiti in obrniti. Celota igre, kot jo dojemajo gledavci, bodi taka izpoved. Iz tega nujno sledi, da pri takem igranju ni važnejših in ne strankarskih vlog. Vse so enako važne. To načelo sicer ni novo: oznanili so ga Meinigovci in pokazali so ga v čudoviti obliki Hudožestveniki s Stanislavskim. Pri novem igranju pa mora biti to načelo nekaj samo po sebi umevnega. To velja poudariti zaradi neverjetnih razmer, ki glede tega vladajo med našimi igralskimi družinami. Vse se tuli za najboljše vloge. Pa ne zato, ker posamezniki menijo, da bodo sami bolje rešili vlogo nego drugi in da bo zato celota igre tem popolnejša. Zadanje gibalo njihovega ravnanja je napuh. In iz tega potem nastanejo neštete »afere« in »afericke«. Zlasti igralke so v tem oziru neizprosne.

Poleg repertoarja je to usodna rak-rana naših ljudskih odrov. Prav po kri-

več si igralke in igralci nadenejo naziv: igralska družina. Skupnost, kjer vladajo take razmere, pač ni nikaka družina. Če so jim »moderne« družine vzor, potem že... In če je po naših prosvetnih društvih oder jedro vsega delovanja, pač s svojimi člani ni vzor društvene, kaj šele človeške skupnosti. Če se ne motim, sem že zapisal, da tako prosvetno delo in vzgajanje članstva več škoduje, kakor koristi. To bi na tem mestu rad ponovil. Vprav odsko delo v društvu lahko največ pripomore k vzgajanju v strpnosti živeče človeške skupnosti, k oblikovanju občestva, ki je danes vendar tako razbito. Tako se mi zdi, da je to najbolj žalostno poglavje naše prosvete. Tem žalostnejše zato, ker je na zunaj skrito. A kdorkoli deluje v taki »družini« ali jo je kakorkoli od bliže spoznal, vidi malenkostnost, plitvost, samoljubje v taki obliki, kot bi jih pričakoval povsod, le v katoliškem prosvetnem društvu ne. Po-trdim, da je »igralska narava« taka in da je to spremljevalen pojav pri vseh igralcih. Zato pa odgovorim, da naša društva niso zato tu, da bi te napake trpela, ampak da svoje članstvo in tudi igralce, ki niso člani boljše vrste (ker takih v naših društvih sploh ni) vzgajajo, to je, navajajo k oblikovanju krepkih katoliških osebnosti. Ne za »postavljanje« in prazne marnje, ampak za to, gre. In naši ljudski odri imajo tudi to najvažnejšo nalogo, da iz svojega članstva ustvarijo res družine, to je duhovno sorodne, v tesen krog vzajemnosti združene skupnosti. Kdor ne mara tako, naj gre.

Pri tem bi na nekaj rad opozoril. Kakor je življenje Bog uredil, tako tudi igre igramo fantje in dekleta. Boji za in proti mešanim vlogam so, menim, za nami. Neizprosno boj pa moramo napovedati vsakršnemu ljubimkanju med igralsko družino. Dogaja se. Kakor je sicer pri vzgoji fantov in deklet poudarjati, da naj si proti nevarnostim zgradi ob vodstvu duhovnega voditelja vsak zase v svoji notranjosti oporišče, kakor se sicer fantje navajajo k resnič-

nemu viteštvu, dekleta pa k skromnosti in varovanju svojega deklišstva, tako včasih volja klone, mladost vznihra. Tu pa je naloga režiserja, da pazi in bdi in — vzgaja. Zakaj nevarnost je v tem. Ne le npravna nevarnost za fanta in dek-le — nevarnost tudi za enotnost družine. To je spoznal že veliki Stanislavski, ko je dejal: »Resnična ljubezen — prav. Ljubimkanje pa za nobeno ceno.« In je žrtvoval najboljšega igralca ali najboljšo igralko, če je prišlo do tega. Resnična ljubezen: lepo število srečnih zakonov naših društvnikov se ima zahvaliti odru. In menim, da to ni napak. Da le nikdar nobeden na svoje človeško dostojanstvo in na svoje poslanstvo ne pozabi!

Ni dvoma, da je še mnogo idealnih igralskih družin pri nas. Mnogo jih je, kjer vlada popolna disciplina v vsakem oziru — zakaj le z disciplino, ki izvira iz notranjega hotenja, je mogoče kaj ustvariti. Mnogo jih je, kjer se kaže ta disciplina tudi v točnem prihajanju k vajam, v pazljivosti med vajami, v skrajni vestnosti pri predstavah. A vendar je vsaka izmed njih utegnila pobrati kak drobec v zgoraj povedanem.

Še eno stvar imam na srcu. Tiče se načina našega igranja. Opazil sem, da dolgo trajno nastopanje marsikaterga igralca skvari. Dobi namreč tipične znake diletanta: ne potrudi se več za iskrenost čustvovanja, ne zgane se več v svoji notranjosti. Pridobil si je toliko spretnosti, da igra samo z rutino, samo zunanje. Njegova igra je laž. Na drugi strani sem pa poizkusil igrati s fanti in dekleti, ki so bili prvič na odru. Brez vseh sposobnosti seveda ni mogoče igrati. In ko sem jim vlogo razložil, so jo zaigrali pri sleherni skušnji in pri predstavi s takim doživljanjem in s tako iskrenostjo, da nihče še opazil ni številnih nedostatkov. Tedaj sem prvič doumel skrivnost laične igre in prvič zasovražil lažnivi diletantizem. — Dobro zato pazimo, da naše igralske družine ne zaidejo v diletantizem. Ohranimo jih budne in žive, da se nam živ-

ljenje ne skrije v gladke oblike rutiniranosti!

Konec, zastor. Ne morem še končati. Kaj namreč potem, ko je igre konec? Ponavadi jo je treba zaliti... Tudi igra je namreč za Slovence ena izmed prilik, da se pije... Točno razumem stremljenje igralca, da se po predstavi, ki je vsekdar napor, razvedri. A naj se to ne zgodi v gostilni. Naj se to ne godi ob alkoholu. Najlepši je kratek pomenek in prijateljski živčav v društveni sobi za kratko urico: ob

skromnem prigrizku in malinovcu. Ne stane dosti in svoj namen vendar doseže.

Pa še to: za novega igralca igre ni konec s tem, da se predstava konča. Prav je, če zbere režiser ali eden izmed igralcev po igri v ozkem krogu v društveni sobi pred zabavo ali po njej glavne misli. Igrali namreč niso zaradi sebe ali zaradi blagajne: igrali so zaradi tistega, kar je igra hotela povedati, kar je povedala njim in gledavcem in kar naj jih obojne spremlja v vsakdanjem življenju.

Občine in naša društva

O komunalni politiki bi rad nekaj povedal v »Društveniku«. — Kaj je politika menda vsi veste, čeprav je izraz tuj. Kdor pa ne ve točno, kaj prav za prav pomenja ta beseda, mu bodi pojasnjeno, da je »politika« vse kaj drugega nego brezplodno slepomišljenje v javnem življenju, pri katerem gre gotovim osebam le za to, da imajo vajeti vodstva v svojih rokah za vsako ceno in da odrivajo druge od vodstva javnih poslov. Ne, to ni politika! — V kratko povedano: Politika je javno delo za blagor ljudstva, za koristi naroda. Vsaj biti bi morala to! Vsak osebni hasek mora biti izključen prav povsod, in ne najzadnje tudi pri najmanjši upravni edinici — pri naši občini. — Ako govorimo o »komunalni« politiki, mislimo pri tem pač na občno in njeno poslovanje v gospodarskem pogledu. Drugih samoupravnih edinic, ki bi mogle voditi samostojno gospodarsko komunalno politiko, itak nimamo več. — Ta uvod se mi je zdel potreben zato, da preide naše ljudstvo po deželi iz sedanje brezbriznosti za javne občinske zadeve in jim začne posvečati večjo pažnjo kot doslej.

Za vse to pa je treba vzgoje. A kje je bolj mogoče vzgajati ljudi — može in žene, fante in dekleta — za delo v javni blagor ljudstva, nego v društvih? Da, tudi mladino! Saj je mladina tista, na koje ramena bo nekoč naloženo vse delo, ko se bo morala de-

janski udejstvovati pri vodstvu občinskih in drugih javnih poslov. Kako pa naj bo kos težavni nalogi mož, ako se ni kot fant in dozorevajoč mladenič učil ali zanimal za te tako važne naloge? Starejši, ki so bili ali ti, ki so javni delavci v komunalni — občinski gospodarski politiki, bodo ravno že s smrtjo, ako ne poprej morali zapusti to delo, ki ga bo moral prevzeti mlajši naraščaj. Kako pa naj ta vodi tako važne in vedno težavnejše občinske posle, ako ne bo imel o njih niti pojma? Iz bogate izkušnje svojega življenja in dela v javni službi prav v občinskih poslih vem, s kakšnimi težavami se mora boriti začetnik — župan, ako nima niti osnovnih pojmov o občinski upravi, ki je danes tako težka — če naj bo kakor mora biti dobra, da zahteva res temeljitega znanja, zlasti poznanja zakonov in številnih drugih predpisov.

Ali ni zato prav naš list poklican, da skrbi za pouk našega ljudstva o nalogah občin glede na dobrobit in napredek o obsegu tako važne samoupravne edinice, kakor je občina, prva in temeljna celica vsega državnega ustroja?

V naslednjih člankih, ki bodo vsak za-se celota, bomo pojasnili stvari, ki jih mora poznati vsak občan in vsaka občanka. Nima namreč samo občina dolžnosti in pravic nasproti svojim občanom, marveč imajo dolžnosti pa tudi po veljavnih zakonih zajamčene pravice občani nasproti občini. Pouka v tem pogledu ne sme pogrešati naša javnost.

Morda bo to ali ono, kar bomo povedali, marsikomu več ali manj že znano. Nič za to! Za drugih tisoč bo novost. Saj mladina odrasča in dorašča od leta do leta.

Poprej sem omenil tudi žene in dekleta, ki naj bi se jim zbudilo zanimanje za komunalno — občinsko politiko. Po vsej pravici. Ali ne vidimo, kako se širrom sveta vedno bolj in bolj udeležuje žena v javnem življenju? Tudi pri nas bo moralo neizbežno priti do tega prej ali slej. Najbližja pa je ženi — občina, ki ji prav tako, kakor mož davkoplačevalec, tudi ona prinaša žrtve z delom

svojih rok. — No, udeleževala se je tu in tam že dosedaj — morda se še udeležuje ta ali ona žena pri občini, vendar pa ne vselej v najboljšem pomenu. Ako pravim, da je treba tudi žene in dekleta vzgajati in v njih buditi zanimanje za javne občinske posle, nikakor ne mislim na one žene, ki kot »matere-županje« po svoji energiji in zgovornosti drže v rokah vajeti in vodijo občinski voz.

Končujoč ta uvod — izrekam toplo željo, da bi vsa naša javnost: moške in fantje, žene in dekleta, pokazala kar največ zanimanja za javne, posebno za občinske zadeve.

F. K-n.

E. B:

Katoliška prosvetna organizacija na Poljskem

I.

Za slovansko kulturno skupnost.

Povdaril sem že enkrat na drugem mestu (gl. članek v »Društveniku« letos, števil. 5, 6, 7: Narodno obrambno delo po naših prosvetnih društvih), da moramo delati zlasti za sožitje s sosednimi narodi, če hočemo dovolj razgibati in dovršiti svoje na široko načrtano narodno-obrambno delo (str. 44). Najbližji od sosedov pa so nam gotovo sorodni slovanski narodi, s katerimi moramo predvsem iskati zvez in stikov. Zakaj, kakor je človek-posameznik socialno bitje, ki je zanj določeno mesto v družbi in v določenem krogu ljudi, na katere je vsak dan pri svojem delu navezan, prav tako mora tudi vse narodno-kulturno delo upoštevati, da je vsak narod zase kot višji sociološki organizem tako »socialno bitje«, ker je prav tako postavljen v določen kulturni krog sosednih narodov, s katerimi diha končno več ali manj eno kulturno ozračje; kakor posameznik, je tudi narod naravnost navezan že po naravi na nujne stike s sosednimi zlasti »krvno« sorodnimi narodi, ki pripadajo isti rasi ozir. vsaj isti kulturni sferi ali dobi. To pa nikakor ne velja le za gospodarsko-trgovske ter morda še ožje-

politične odnose in interese, kakor bi se danes temu ali onemu zdelo. Zgodovina kulturne zgodovine in življenja narodov je že dosedaj dovolj pokazala in dokazala, da je bilo pri istorijskih, z drugimi besedami torej istorijskih narodih opaziti teženje po čim ožji delavni in stvarjalni bližini in zvezi, pa naj zadeva to zdaj gospodarsko-politično ali duhovno-kulturno življenje. Saj vemo, da se je ustvarila prav na ta način že grško-helenska, romanska in germanska kulturna skupnost in da gre prav zdaj še za ustvaritev naše slovanske take kulturne skupnosti. Mnogo se je že dosedaj pisalo, govorilo in tudi že delalo v tem smislu za »slovansko vzajemnost«. »Panslavizem« je znano gibanje iz polpretekle, torej še predvojne dobe, ko slovanski narodi še niso živeli v lastnih svobodnih državnih okvirih, kakor dandanes. Zlasti v slovenskem življenju, kakor tudi političnem je bilo že vsedosedaj — zlasti pa v zadnjih stoletjih — mnogo prizadevanj, ki so že več ali manj določno izrazila prav tisto željo in težnjo, ki jo še danes vsi slovanski narodi več ali manj goje v svojih kulturnih delavnicah in ognjiščih: da bi se tako po zgodovinski usodi prizadeti in razbiti slovanski bratski narodi spet bliže sešli na bolj skupno delo.

v vsakem oziru, stvorili eno veliko kulturno ali tudi politično skupnost in se tako spet zblížali, kolikor bi bilo to mogoče in kakor bi bilo to potrebno za celokupno slovanstvo in njegovo kulturo. Vendar pa so ta »panslavistična« gibanja — kakor so sicer imela različno obliko pri posameznih narodih — razcepljena še danes na več gibanj, načinov in poti ozir. »taktik«. Nekatere od teh so se radi prevelike plehkosti in le bolj masne »slovanske« pompoznosti že izkazale za nerealne, tako, da je to že vplivalo tudi na stvar samo nazaj in se je zdelo že, da je vsako tako prizadevanje prazno, papirnato in brezsmiselno. Ker se je vsled prelahkotne zadevne organizacije pokazalo tako — zdaj ožje vzeto — »panslavistično« gibanje, pa bodisi, da je bilo med dijaštvom ali odraslimi kulturnimi delavci, za brezuspešno, so nekateri že mislili, da je vse tako stremljenje nerealno in utopistično in polastil se jih je — deloma upravičeno — pesimizem. Vse njih hotenje, zabrisati na slovanstvu tisti stari usodni znak nesloge, se je razbilo ob tem — zunanje-usmerjenem in preplehkem — poskusu »panslavizma«. Obupali so zlasti tisti, ki so bili usmerjeni nacionalistično in predvsem bolj gospodarsko in trenutno-konkretno politično, ne pa toliko tudi kulturno-idejno. Na drugi strani pa se je prav tam, kjer ni mogel blizu trliko racionalističen duh takozvane »svobodne« miselnosti, pri krščansko usmerjenih kulturnih krogih namreč, pokazalo čezdalje več upanja in uspehov z oživljeno cirilo-metodijsko idejo. Verstvo (religija), je v kulturnem življenju človeštva ravno tista najvišja in najpopolnejša ter najbolj osrečujoča kulturna stopnja, ki daje najmočnejšo oporo in smisla vsemu pozitivnemu kulturnemu prizadevanju in stvarjanju. Pri nas Slovanih, ki smo bili še v 6. in 7. stoletju večinoma vsi pogani, sta zasadila rastlino krščanskih kreposti baš naša velika slovanska apostola Ciril in Metod v 8. stoletju in nas priključila vse krščanstvu in pripadnosti rimo-katoliške veroizpovedi v prepričanju in vnemi, da nas vse najbolj osrečita. Ze takrat se je po-

kazal odpor vprav s strani Germanov, ki so skušali to preprečiti iz raznih sebičnih namenov, zlasti ker so zapazili, da se Slovani s krščanstvom tudi kulturno oživljajo in krepe. Slovanska apostola sta namreč skrbela tudi za nujna kulturna osnovna sredstva pri razširjanju krščanstva med Slovani, tako, da se zdaj vsled tega vse kulturne zgodovine Slovanov pričenjajo vprav z datumom njunega prihoda med nas na naših — sedaj že precej predrugačenih — prvotnih naselbinskih postojankah. Zato je bila kaj posrečena omenjena poživljena cirilometodijska ideja s strani krščanskega kulturnega kroga, ki se zdaj giblje okrog velehradskih kongresov in kongresov Zveze slovanskih katoliških inteligentov: kakor nas je že nekoč — pred tisočletjem ideja slovanskih apostolov Cirila in Metoda združila v eno kulturno telo, tako naj se v njej zblížamo še prav tudi danes, ko smo hote ali ne hote od usode — postavljeni Slovani v areno odločilnega kulturnega izživljanja. Ta cirilometodijska smer je konkretno in stvarno-normativno že dobro nadomestila omenjeno »panslavistično«, ki je bila tudi ob svojem času morda nujna, a ni vodila do resničnih, zadovoljivih uspehov ter povzročila celo pesimizem tam, kjer bi morala vladati največja optimističnost.

Pokazalo se je iz vseh dosedanjih zadevnih poizkusov, da je treba zlasti pri tem — ne najlažjem — delu za čim večjo slovansko skupnost več notranjega pojmovanja narodnostnih vrednot, kakor ga prinaša baš krščanstvo s svojim pravičnim pojmovanjem narodnosti, ki je daleč od nekrščanskega šovinizma. Vprav to pa je zahteva in pogoj, ki velja v nič manjši meri kakor tudi za razmerje človeka in človeka! Tudi tu danes človeštvo spoznava v krizi, da je treba temeljitih poprav v smislu pravilnejšega, višjega, etično-socialnega pojmovanja človeka. Biti si moramo vsi slejkoprej namreč na jasnem, da je »več stvari med nebom in zemljo, kot naša puhla jih modrost nam sanja«, da ima človek kakor narod mnogo več vrednotnih kvantitet in kvalitete, kakor nas jih je učila

polpretekla racionalistična doba, ter da je treba prekoračiti ono nepravilno vrednotenje od trenutka do trenutka, od danes do jutri ter znati zvezati svoj pogled na življenje z večnostnimi, vsemu zmisel dajočimi **religioznimi vrednotami**, ki zahtevajo poleg vsakdanjih gospodarsko-političnih potreb in kretenj še svojske — tem navidez vprav nasprotne potrebe

in kretnje, ki jih moramo zdaj znati spraviti v sklad s prejšnjimi in upoštevati njih duhovni značaj in tempo prav tudi v pogledu na narodno življenjsko problematiko. Le slepi in pasivni se mi zde vsi oni, ki mislijo, da so vse narodno-kulturne zadeve zavisne vprav od vsecdoločilnih gospodarsko-političnih.

(Nadaljevanje.)

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

XXXV. občni zbor Prosvetne zveze se bo vršil v četrtek 13. oktobra 1932 ob 9 dopoldne v beli dvorani hotela Union. Včlanjena društva naj se udeležijo občnega zbora po zastopnikih. Vsako društvo pošlje po enega zastopnika na vsakih 50 članov oziroma članic. Ta zastopnik mora imeti s seboj pooblastilo društvenega odbora. Občni zbor se bo vršil po sledečem redu: 1. Poročilo predsedstva. 2. Poročilo glavnega tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Poročilo knjižničarja. 5. Poročilo preglednikov. 6. Volitev odbora. 7. Predlogi. Po zaključku občnega zbora se bo vršil prosvetno socialni tečaj za vse društvene delavce in delavke. Društva se opozarjajo, da takoj določijo delegate za občni zbor.

Slomškova proslava je letošnjo jesen obvezna za vsako društvo. Tvarino in program je prinesla zadnja številka Vestnika Prosvetnih zvez.

Krekova proslava. Dne 8. oktobra bo poteklo 15 let, odkar je zatnil oči ustanovitelj naše prosvetne in zadržne organizacije, dr. Janez Evangelist Krek. Radi tega je sveta dolžnost, da priredi sleherno društvo temu primerno slavnost. Številka 10 Vestnika prinaša Dolenčev slavnostni govor (Krek in njegovo delo) in dve Krekovi deklamaciji (»Bršljana ni« ter »Slovenec Čehuc«). Društva naj igrajo ob tej priliki tudi katero izmed Krekovih iger, na pr. »Tri sestre«, »Turški križ«, »Sv. Lucija«, »Ob vojni« itd. Dne 9. oktobra naj se vrši po vseh društvi »Krekov dan«.

Statistike za tekoče leto niso poslala še nekatera društva. Ker je občni zbor predurmi, PZ vljudno prosi, da pošljejo društva takoj statistiko.

Vsebina Vestnika Prosvetnih zvez št. 9 in 10 je sledeča: E. Bojc: Slomšek, naš prvoribitelj; dr. J. Pogačnik: Oni od Jesenic pozdravljajo Slomška; Oni od Št. Ilje pozdravljajo Slomška; I. Dolenec: Krek in njegovo delo (predavanje); dr. Krek: Slovenec Čehu

in Bršljana ni; M. Pohlín: Društveni oder; Dvajsetletnica Prosvetnega društva v Šiški.

Društveni Koledarek bo izšel sredi oktobra. Poleg koledarja bo obsegal društvene praznike in prireditve ter koristne prosvetne članke. Člani in članice prosvetnih društev zahtevajte povsod le »Društveni koledarek za leto 1933«!

Prosvetni praznik v Dobropoljah. Redka so društva, katera so že pred 35 leti delovala na polju krščanske prosvete. Eno takih društev je Prosvetno društvo v Dobropoljah, ki je že 12. septembra 1897 blagoslovilo zastavo, posvečeno sv. Cirilu in Metodu. Tega slavnostnega trenutka se je spomnila prosvetna družina v Dobropoljah v nedeljo, dne 18. septembra. Člani so se udeležili z zastavo službe božje, pri kateri je imel tajnik Prosvetne zveze primeren nagovor. Po službi božji se je otvorila prosvetna razstava v društvenem domu. Številni letaki so pričali o pridnosti društva. Nazorne in originalne so bile tudi statistike, razbošene po stenah dvorane. Lahko se reče, da je bila ta razstava vzorna in posnemanja vredna za vsa prosvetna društva. Pred popoldansko proslavo je Prosvetno društvo izročilo svojemu ustanovitelju Fr. Jakliču krasno diplomu, delo Franceta Kralja. Nato je sledila Brenkova igra: »Zadnji čušperški graščak«, katere snov je vzeta iz bližnje okolice.

Naša knjižnica

»Slomšek, naš duhovni vrtnar«, to je naslov lepega delca o našem velikem ljudskem buditelju in vzgojitelju, ki ga je pred kratkim izdal v založbi »Leonove družbe« g. z. Bojc. Dočim nam druga dosejdanja dela o Slomšku opisujejo predvsem njegovo življenje, pa zajema Bojčevo delo v prvi vrsti Slomškovo delo in opredeljuje njegovo odlično mesto v vrsti naših velikih kulturnih delavcev. Ker se vrše v prihodnjih tednih po vseh društvi Slomškove proslave, toplo priporočamo lepo Bojčevo delo zlasti predavateljem.

Za predavatelje. Pod tem naslovom bomo odlej redno opozarjali na razna važna dela.

ki so sicer pretežka za uvrstitev v naše povprečne podeželske ljudske knjižnice, a bi izborno služila govornikom po naših družtvih, zlasti za tečaje. Takoj danes moramo na pr. obrniti pozornost na novo A. Reizbachovo knjigo »Die Erneuerung der gesellschaftlichen Ordnung«, ki je izšla pred kratkim v znanem Herderjevem založništvu (Freiburg). Izborna delce na kratko (113 strani) obravnava naš katoliški program za obnovitev današnjega razrvanega socialnega in gospodarskega življenja v zmislu papežev enciklike »Quadragesimo anno«. Je nedvomno to ena najboljših razlag navedene enciklike, ki zgrabi današnja prečena vprašanja v vsem svojem obsegu in nazorno, zato nudi izčrpano gradivo za pravi pravcati kratak zinski tečaj, primeren posebno za fante naših prosvetnih društev.

Nove knjige. Sezona za naše knjižnice je pred durmi in te dni bodo morali knjižničarji na vsak način naročati nove knjige za zimo. Založništva s svojimi izdanji sicer po večini še niso prišla na dan, vendar nam je naša »Jugoslovanska knjigarnica« že poklonila eno, ki je bo vesela pač prav vsaka društvena knjižnica, še bolj pa vsak bravec. To je ljubeznivi roman pred kratkim umrlega najboljšega novodobnega nemškega ljudskega pisatelja Carla Kellerja: z naslovom »Cvet naše vasice«, ki je izšel kot 46. zvezek priljubljene »Ljudske knjižnice«. Roman nam napele opisuje boje in zmago kmetijskega dekleta, ki je samo vodilo obsežno, a že precej zavoženo kmetijsko domaćijo ter jo s svojo modrostjo, pridnostjo in doslednostjo kljub najtežjim okoliščinam tudi privedlo do novega razcveta. Knjiga je posebno primerna za kmetijske fante in dekleta, ki se bodo naučili iz nje marsikaj koristnega.

Dalje moramo tudi na tem mestu opozoriti na tri lepa dela, ki jih je izdal pri mariborski Cirilovi tiskarni naš neumorni pisatelj in prosvetni družstvom tudi dobro znani kulturni delavec, prof. dr. Jos. Jeraj. Ta dela so: »Sociologija«, »Socialno vprašanje« in »Ob skrivnih virih«. Vsa tri tvorijo nekako celoto, zlasti pa prvi dve, zato bi nikakor ne kazalo naročati ene same, drugih dveh pa opuščati. Socialno vprašanje je danes nedvomno najvažnejše, ki pretresa vse Slovaštvo, zato je neobhodno potrebno, da se seznanimo z njim tudi podeželska mladina in v to svrho bodo ta Jerajeva dela izborna služila, ker nudijo zadosten vpogled in pregled vsega tega vprašanja, razen tega so pa pisana tako razumljivo, da tudi kmetiškemu fantu ne bodo delala posebnih težav. Najprimerneje bi seveda bilo, da prirede društva pozimi kratke socialne tečaje, kjer bi služile te dr. Jerajeve knjige kot nekaki učbeniki. Mi namreč moramo uvesti tudi kmetiško mladino v poznanje teh vprašanj, sicer boho to enkrat še bridko obžalovali. Kjer bi pa takih tečajev res nikakor ne bilo mogoče prire-

dit, pa nujno prosimo knjižničarje, da opozore na ta lepa Jerajeva dela vsaj po par najrazboritejših fantov, da jih pozimi predelajo sami.

Film in skioptikon

Poreni kino aparat. Prosvetna zveza nudi dobro ohranjen kino aparat na ročni pogon. Aparat je opremljen s 1000 watno žarnico. Cena aparatu je 2600 Din. Poleg tega je na razpolago tudi manjši aparat, ki je uporaben za normalne filme in za manjše dvorane. Tudi ta je opremljen z električno žarnico in sicer z 250 watno ter stane 1500 Din. Oba aparata si lahko ogledate v Prosvetni zvezi, Ljubljana, Miklošičeva 5.

Po naših odrih

Nove igre. Za letošnjo jesen se nam obeta cela vrsta novih iger, primernih tudi za naše podeželske odre, na kar opozarjamo društva že sedaj. Upamo da bomo lahko poročali o njih že v prihodnji številki obširneje.

Društva, katera nameravajo preurediti svoje odre ali vpeljati električno razsvetljavo, naj gotovo dobro preštudirajo Pohlinove članke v letošnjem letniku Vestnika pod naslovom: Društveni oder. Brez dvoma je to delo edinstveno in najpopolnejše v toz. dejni literaturi.

Iz fantovskih vrst

Sijajni stafetni tek skozi vso Slovenijo so priredili naši fantje v nedeljo, 13. septembra, ter z njim na res lep način proslavili 70 letnico smrti našega velikega buditelja in prosvetitelja, škofa A. M. Slomška. Točno ob petih zjutraj je stekel z Jesenic prvi tekač po Savski dolini navzdol s pismom, ki je vsebovalo prekrasno Pogačnikovo pesem »Oni od Jesenic pozdravljajo Slomška«. Stafeta je tekla potem skozi Radovljico, Kranj, Ljubljano, Ježico, Trojane, Vransko, Zalec, Celje, Vojnik, Konjice, Slovensko Bistrico in je prispela že ob 14.14 v Maribor. Rabila je torej komaj dobrih devet ur. Dober četrt ure za to stafeto je pritekla slična stafeta s podobnim pismom tudi iz St. Ilje. Obe stafeti sta se sešli na Slomškovem grobu, kjer sta izročili svoji pismi in kjer je bila opravljena potem kratka spominska slovesnost. Tako so naši vrli fantje priredili za ta važen jubilej prvi tek skozi vso Slovenijo. Za to, okroglo 225 km. dolgo pot niso porabili niti celih 11 ur. Kdor je opazoval navdušenost in požrtvovalnost naših fantov (sodelovalo jih je okroglo 1500 iz vse Slovenije), jih je moral biti res od srca vesel, saj se je iznova pričel, da dorašča v njih našemu narodu rod, na katerega lahko mirno gradimo svojo bodočnost.